

Državni izpitni center

M 1 7 2 5 4 1 2 3

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 29. avgust 2017

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	<p>Opredelitev stresa: Je vzorec fizioloških, čustvenih, spoznavnih in vedenjskih odgovorov organizma na dražljaje, ki zmotijo človekovo notranje ravnotežje; je sklop telesnih, vedenjskih in duševnih odzivov na stresorje.</p> <p>Stresor v zgornjem primeru: šefica; delovno mesto; psihično nasilje na delovnem mestu</p> <p>Opis distresa (škodljivega stresa): Doživljamo ga kot napetost, stisko, nevarnost; kadar ocenimo, da so zahteve okolja večje od naših sposobnosti.</p>	
2. raven	<p>opredelitev, prepoznani stresor, 1 opis distresa</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitve ali opisa.</p>	3–4
1. raven	<p>opredelitev in prepoznani stresor ali opredelitev stresa in opis distresa ali prepoznani stresor in opis distresa</p>	2
	<p>opredelitev ali prepoznani stresor ali opis distresa</p>	1
1.2	<p>Faza SPS, v kateri je Tanja: faza izčrpanosti; lahko tudi 3. faza</p> <p>Opis faze odpora: Posamezniki se s povečano zmogljivostjo spoprimejo s stresorjem. Če stresor premagajo, se delovanje organizma vrne na normalno raven. Če stresorja ne premagajo, ostanejo dalj časa v fazi odpora, organizem dela s povečanimi zmogljivostmi ...</p> <p>Ponazoritev faze odpora s primerom starejšega uslužbenca, npr.: Janko dela kot poslovodja v trgovini. Večino svojega življenja je ročno vodil evidence zalog in prodanega blaga. Potem so v podjetju kupili računalniški program, s katerim poslovodje lažje in hitreje opravljajo svoje delo. Janko je novi način dela sprejel kot izziv: udeležil se je tečaja, na katerem je pozorno sledil navodilom uporabe računalniškega programa. Tudi doma je večkrat prebral zapiske s tečaja. V službi je pogosto »treniral« uporabo programa in občasno za pomoč zaprosil mlajše sodelavce, ki so mu z veseljem pomagali.</p>	
4. raven	<p>prepoznana faza SPS, opisana faza odpora, primer</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od ponazoritve s primerom.</p>	3–4
3. raven	<p>prepoznana faza SPS, opisana faza odpora ali prepoznana faza SPS, ponazoritev (primer) ali opisana faza in ponazoritev</p>	2
	<p>prepoznana faza SPS ali opisana faza odpora ali ponazoritev (primer)</p>	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	<p>Presoja povzročiteljev stresa na delovnem mestu in predlogi ukrepov njihovega zmanjševanja, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – slabi odnosi med sodelavci: trening spretnosti dela v skupini (team building), organizacija izletov, več timskega dela, – preobremenjenost; preveč dela; časovni roki: preučitev delovnih obveznosti posameznih delavcev; prerazporeditev dela; nagrajevanje delavcev, ki so preveč obremenjeni, – psihično nasilje na delovnem mestu: ozaveščanje delavcev o njihovih pravicah; anonimni telefon, kamor delavci lahko sporočijo težave, – neizzivalne naloge; premalo dela; dolgčas: dodelitev del glede na sposobnosti in zmožnosti delavcev, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 3 različnih virov stresa in po 1 predlog zmanjševanja stresa za vsakega od njih	4
	presoja 2 različnih virov stresa in po 1 predlog zmanjševanja stresa za vsakega od njih	3
5. raven	presoja 2 različnih virov stresa, 1 predlog zmanjševanja stresa	2
	presoja 2 različnih virov stresa ali 2 predloga zmanjševanja stresa ali 1 presoja, 1 predlog	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	<p>Opredelitev:</p> <ul style="list-style-type: none"> – klasično pogojevanje je učenje, pri katerem se naučimo neobičajnih odzivov na nevtralne dražljaje, zato ker sta bila neki odziv in neki dražljaj večkrat povezana; – pri klasičnem pogojevanju se oblikuje pogojni odziv na dražljaj, ki je sprva sprožal nevtralen odziv, ker sta bila brezpogojni dražljaj in pogojni dražljaj večkrat povezana; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Ustrezen odgovor je tudi opis poteka klasičnega pogojevanja.</p> <p>Elementi klasičnega pogojevanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – brezpogojni dražljaj (BPD): močan zvok; udarec na jekleno palico – brezpogojni odziv (BPO): strah – pogojni dražljaj (PD): podgana; miš – pogojni odziv (PO): strah 	
2. raven	opredelitev in 4 izpisani elementi klasičnega pogojevanja	4
	opredelitev in 3 izpisani elementi	3
1. raven	pomanjkljiva opredelitev in 2 izpisana elementa ali 3 izpisani elementi	2
	pomanjkljiva opredelitev ali 2 izpisana elementa	1
2.2	<p>Primeri učenja s klasičnim pogojevanjem pri mladostniku, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ana se je na maturantskem izletu zastrupila s sladoledom. Vso noč jo je bolel želodec in večkrat je bruhala. Tisto poletje ji je že ob pogledu na sladoled postalo slabo. – Prvošolec Tomaž se je pri ustnem preverjanju znanja iz kemije vedno počutil neprijetno, saj ga je bilo strah stroge profesorice, pa tudi znal ni najbolje. Zdaj se mu dogaja, da se počuti neprijetno že ob vstopu v učilnico kemije. <p>Pojasnitve oblikovanja pogojnega odziva, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pri Ani je slabost ob pogledu na kateri koli sladoled pogojni odziv, ki je naučen (pogojen) z izkušnjo zastrupitve s sladoledom. BPD = zastrupitev s sladoledom; BPO = slabost; PD = pogled na sladoled; PO = slabost – Tomaž se je pri preverjanju znanja kemije vedno počutil neprijetno. Ker je preverjanje potekalo v učilnici kemije, je doživljal neugodje že ob vstopu v učilnico. BPD = ustno preverjanje kemije; BPO = neprijetno počutje; PD = učilnica kemije; PO = neprijetno počutje 	
4. raven	2 primera s pojasnitvama	4
	2 primera, 1 pojasnjen	3
3. raven	1 primer s pomanjkljivo pojasnitvijo ali 2 primera	2
	1 primer	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke								
2.3	<p>Primerjava med klasičnim in instrumentalnim pogojevanjem, npr.:</p> <table border="1" data-bbox="335 304 1281 981"> <thead> <tr> <th data-bbox="335 304 756 371">Presoje podobnosti s pojasnitvami</th> <th data-bbox="756 304 1281 371">Presoje razlik s pojasnitvami</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="335 371 756 546">– klasično in instrumentalno pogojevanje sta enostavni vrsti učenja, npr. tako se učijo že majhni otroci, tudi živali</td> <td data-bbox="756 371 1281 546">– s klasičnim pogojevanjem se naučimo različnih odzivov, čustev; pasivnega vedenja, – z instrumentalnim pogojevanjem se učimo hotenega, aktivnega vedenja</td> </tr> <tr> <td data-bbox="335 546 756 813">– za obe vrsti pogojevanja veljajo nekatere zakonitosti, npr. ugašanje (če naučeno vedenje ni več podkrepljeno/povezano z BPD, postopoma preneha), generalizacija ...</td> <td data-bbox="756 546 1281 813">– učenje se pri klasičnem pogojevanju pojavi zaradi povezave med BPD in nevtralnimi dražljajem; zaradi zakona stičnosti ..., – pri instrumentalnem pogojevanju pa se učenje pojavi, ker vedenju sledijo nekatere posledice; zaradi zakona učinka ...</td> </tr> <tr> <td data-bbox="335 813 756 981">– obe vrsti pogojevanja lahko uporabljamo v vzgoji; v psihoterapiji, npr. za oblikovanje zaželenih odzivov in vedenja ...</td> <td data-bbox="756 813 1281 981">– drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.</td> </tr> </tbody> </table>	Presoje podobnosti s pojasnitvami	Presoje razlik s pojasnitvami	– klasično in instrumentalno pogojevanje sta enostavni vrsti učenja, npr. tako se učijo že majhni otroci, tudi živali	– s klasičnim pogojevanjem se naučimo različnih odzivov, čustev; pasivnega vedenja, – z instrumentalnim pogojevanjem se učimo hotenega, aktivnega vedenja	– za obe vrsti pogojevanja veljajo nekatere zakonitosti, npr. ugašanje (če naučeno vedenje ni več podkrepljeno/povezano z BPD, postopoma preneha), generalizacija ...	– učenje se pri klasičnem pogojevanju pojavi zaradi povezave med BPD in nevtralnimi dražljajem; zaradi zakona stičnosti ..., – pri instrumentalnem pogojevanju pa se učenje pojavi, ker vedenju sledijo nekatere posledice; zaradi zakona učinka ...	– obe vrsti pogojevanja lahko uporabljamo v vzgoji; v psihoterapiji, npr. za oblikovanje zaželenih odzivov in vedenja ...	– drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.	
Presoje podobnosti s pojasnitvami	Presoje razlik s pojasnitvami									
– klasično in instrumentalno pogojevanje sta enostavni vrsti učenja, npr. tako se učijo že majhni otroci, tudi živali	– s klasičnim pogojevanjem se naučimo različnih odzivov, čustev; pasivnega vedenja, – z instrumentalnim pogojevanjem se učimo hotenega, aktivnega vedenja									
– za obe vrsti pogojevanja veljajo nekatere zakonitosti, npr. ugašanje (če naučeno vedenje ni več podkrepljeno/povezano z BPD, postopoma preneha), generalizacija ...	– učenje se pri klasičnem pogojevanju pojavi zaradi povezave med BPD in nevtralnimi dražljajem; zaradi zakona stičnosti ..., – pri instrumentalnem pogojevanju pa se učenje pojavi, ker vedenju sledijo nekatere posledice; zaradi zakona učinka ...									
– obe vrsti pogojevanja lahko uporabljamo v vzgoji; v psihoterapiji, npr. za oblikovanje zaželenih odzivov in vedenja ...	– drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.									
6. raven	3 presoje s pojasnitvami (vključene podobnosti in razlike)	4								
	2 presoji s pojasnitvami (vključene podobnosti in razlike)	3								
5. raven	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	2								
	1 presoja	1								

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	<p>Opredelitev socialnega zaznavanja: Socialno zaznavanje je zaznavanje in presojanje drugih ljudi, samih sebe, socialnih odnosov in socialnih situacij.</p> <p>Poimenovanje napake socialnega zaznavanja iz primera: halo učinek</p> <p>Opis napake halo učinka: Težnja, da na temelju poznavanja ene lastnosti ocenjujemo tudi druge lastnosti osebe oziroma osebnost v celoti.</p>	
2. raven	<p>opredelitev socialnega zaznavanja, poimenovanje in opis napake</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitve socialnega zaznavanja.</p>	3–4
1. raven	opredelitev socialnega zaznavanja ali poimenovanje in opis napake	2
	poimenovanje ali opis napake	1
3.2	<p>Druge napake socialnega zaznavanja z opisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – napaka simpatije – osebo, ki nam je simpatična, do katere gojimo pozitivna čustva, ocenjujemo blažje, pozitivno; tisto osebo, ki nam je antipatična, ocenjujemo bolj negativno ..., – napaka prvega vtisa – na oblikovanje vtisa o posamezniku ima večji vpliv prva informacija, ki jo dobimo o njem; poznejše presoje so pod vplivom prvega vtisa ..., – napaka telesnega videza – opažene fizične lastnosti posameznika prenesemo tudi na psihične lastnosti ..., – osebna enačba ocenjevalca – oseba teži k nekemu načinu presojanja drugih ljudi, kar je odvisno tudi od njenih lastnosti, izkušenj, samokritičnosti ... (nekdo vedno ocenjuje druge ljudi strožje, neprizanesljivo, drugi ravno obratno – ljudi ocenjuje blago, prizanesljivo ...), – vpliv stališč, vrednot, predsodkov ocenjevalca na zaznavanje drugih oseb (pri osebi npr. opazimo nekaj, kar se sklada z našimi stališči, vrednotami, predsodki ...). <p>Ponazoritev napak socialnega zaznavanja, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – napaka simpatije: Rebeka je zaljubljena v Andreja in trdi, da je prijeten, dober in pravičen fant, kljub temu da je v razredu vedno pobudnik prepira ali celo pretepa med fanti ..., – napaka prvega vtisa: Blaž je prvi dan, ko je nastopil službo, nove sodelavce pogostil s pecivom in sokom. O njem se je razširil glas, da je radodaren in ustrežljiv. Ta vtis je dolgo vztrajal, kljub temu da kaj podobnega ni naredil niti za svoj okrogli jubilej ..., – smiselne ponazoritve drugih napak socialnega zaznavanja po presoji ocenjevalca. 	
4. raven	navedeni in opisani še 2 drugi napaki soc. zaznavanja, obe ponazorjeni s primeroma	4
	navedeni in opisani še 2 drugi napaki soc. zaznavanja, 1 ponazorjena s primerom	3
3. raven	navedena in opisana ter s primerom ponazorjena 1 napaka socialnega zaznavanja ali navedeni in opisani 2 napaki	2
	navedena in opisana 1 napaka socialnega zaznavanja ali navedena in s primerom ponazorjena 1 napaka soc. zaznavanja	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.3	<p>Dejavniki, ki lahko vplivajo na napake socialnega zaznavanja, z utemeljitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – čustva – npr. pozitivna čustva do nekoga lahko vplivajo na napako simpatije ..., – motivacija – če je npr. neka oseba vzbudila naše zanimanje, jo lahko ocenjujemo po prvem vtisu ..., – izkušnje – npr. dobre izkušnje z neko osebo vplivajo na to, da jo v celoti zaznavamo pozitivno, in obratno ..., – stališča – naša stališča, predsodki, stereotipi lahko npr. povzročijo, da nekoga napačno ocenjujemo, ker pač pripada neki skupini ljudi ..., – pripadnost skupini, mnenja drugih – če je npr. nekdo član nekega pevskega zbora in mu pripada z vsem srcem, kakovost petja tega zbora ocenjuje mnogo bolj pozitivno kakor petje konkurenčnega pevskega zbora (napaka simpatije) ..., – drugi možni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje z ustreznimi utemeljitvami	4
	2 presoji z ustreznima utemeljitvama	3
5. raven	2 presoji, 1 utemeljena	2
	2 presoji ali 1 presoja z utemeljitvijo	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	<p>Poimenovanje čustva: veselje</p> <p>Poimenovanje afekta: euforia (nebrzdano veselje)</p> <p>Opredelitev pojma afekta: Afekt je (zelo) močno, a kratkotrajno čustveno stanje (čustvo), pri katerem je zmanjšan nadzor nad vedenjem.</p>	
2. raven	<p>ustrezno poimenovanje čustva in afekta, ki se je iz njega razvil, ter opredelitev pojma afekta</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitve afekta. Za oceno 4 točke mora opredelitev afekta vsebovati vsa tri merila (jakost, trajanje in nadzor nad vedenjem).</p>	3–4
1. raven	ustrezno poimenovanje čustva <i>ali</i> afekta, ki se je iz njega razvil, in opredelitev pojma afekta	2
	ustrezno poimenovanje čustva <i>ali</i> afekta ali pomanjkljiva opredelitev pojma afekta OPOMBA: Opredelitev je pomanjkljiva, če je afekt opisan samo z enim merilom (npr.: afekt je zelo močno čustveno stanje).	1
4.2	<p>Drugi afekti, npr.: bes (srd), panika, groza, obup</p> <p>Ponazoritev besa (afekta jeze), npr.: Nekega dne, ko so učenci med poukom klepetali, je začel učitelj kričati in udarjati s pestjo po mizi, pograbil je dnevnik in iz njega strgal list, nato je zgrabil še ključke in jih vrgel proti učencem. V razredu je v trenutku zavladata tišina ...</p> <p>Ponazoritev panike (afekta strahu), npr.: Med sestankom kolegija direktorja se je zaslišalo čudno bobnenje, začelo se je tresti pohištvo in poslovna sekretarka Ančka je začela kričati: „Bežimo, potres!“ Člani kolegija so skočili s stolov, stekli proti vratom, pri tem se je direktor spotaknil in podrl Ančko na tla ...</p> <p>Ponazoritev obupa (afekta žalosti), npr.: Janja je pri uri matematike izvedela, da je letošnji test pisala nezadostno in da bo imela popravni izpit iz matematike. Nepričakovano se je vrgla v naročje sošolcu Filipu, ki je sedel poleg nje, in začela obupno jokati ...</p>	
4. raven	navedena 2 afekta, vsak ponazorjen s primerom	4
	navedena 2 afekta, 1 ponazorjen s primerom	3
3. raven	naveden in s primerom ponazorjen 1 afekt ali s primeroma ponazorjena 2 afekta	2
	navedena 2 afekta ali s primerom ponazorjen 1 afekt	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	<p>Presoja pomena čustev v medsebojnih odnosih z utemeljitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – informacija drugim ljudem: na podlagi čustvenih izrazov in vedenja neke osebe drugi ljudje laže uravnavajo svoje vedenje v odnosu do nje ..., – vzdrževanje dobrih odnosov: doživljanje in izražanje pozitivnih čustev povečuje priljubljenost in sprejetost med ljudmi ..., – poslabšanje odnosov: izbruh jeze lahko npr. užali sogovornika in, če se mu povzročitelj ne opraviči, se odnos med njima poslabša ..., – sočustvovanje: ljudem pokažemo razumevanje do njihovih čustev ..., – zaščita: če opazimo, da je nekdo hudo jezen, se lahko pravočasno umaknemo ..., – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje z ustreznimi utemeljitvami	4
	2 presoji z ustreznima utemeljitvama	3
5. raven	2 presoji, 1 utemeljena	2
	2 presoji	1

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	B
2	C
3	D
4	C

Naloga	Odgovor
5	A
6	C
7	B
8	C

Naloga	Odgovor
9	D
10	D
11	A
12	B

Naloga	Odgovor
13	C
14	A

Za vsak pravičen odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) Strukturirani eseji**1. naloga**

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Značilnosti humanističnih teorij osebnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – predmet proučevanja je osebnostna rast, samoaktualizacija, vrednote, motivacija, – zaupanje v pozitivno naravo človeka in njegove zmožnosti za osebnostno rast, – pomembno je poglobljeno in celostno razumevanje posameznikov, – opozarjajo na pomen proučevanja doživljanja in duševnih procesov; fenomenološki pristop, – človek ima svobodno voljo; nezavedni mehanizmi in vplivi okolja ga ne določajo povsem, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
2. raven	<p>opis 3 značilnosti humanističnih teorij osebnosti</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisov.</p>	3–4
1. raven	opis 2 značilnosti	2
	opis 1 značilnosti	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev zadovoljevanja potreb na primeru teorije A. Maslowa: Ljudje zadovoljujemo različne potrebe, kar nam omogoči doseganje ravnih samoaktualizacije; Maslow je razdelil potrebe na osnovne (pomembne za preživetje, potrebe pomanjkanja) in višje potrebe (potrebe po osebnostni rasti, potrebe rasti); osnovne potrebe so: fiziološke potrebe, potrebe po varnosti, potrebe po ljubezni in pripadnosti, potrebe po spoštovanju; višje potrebe so: kognitivne potrebe, estetske potrebe, samoaktualizacija ...</p> <p>Pojasnitev hierarhije potreb: Potrebe na nižji ravni morajo biti praviloma zadovoljene, preden se pojavijo potrebe na naslednji, višji ravni; na najnižji stopnji so fiziološke potrebe, potem pa potrebe postajajo vse bolj psihološke, tako je najvišja v hierarhiji potreba po samoaktualizaciji.</p>	
4. raven	ponazoritev teorije A. Maslowa z navedenimi 7 potrebami (razdelitev na osnovne in višje potrebe), pojasnitev hierarhije potreb	5
	ponazoritev teorije A. Maslowa z navedenimi 6 potrebami (razdelitev na osnovne in višje potrebe), pojasnitev hierarhije potreb	4
3. raven	ponazoritev teorije A. Maslowa z navedenimi vsaj 5 potrebami, pojasnitev hierarhije potreb	3
	ponazoritev teorije A. Maslowa z navedenimi 4 potrebami ali ponazoritev teorije A. Maslowa z navedenimi 3 potrebami in pojasnitev hierarhije potreb	2
	ponazoritev teorije A. Maslowa z navedenimi 3 potrebami ali pojasnitev hierarhije potreb	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja prednosti in pomanjkljivosti humanistične smeri:</p> <p>Prednosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poudarja, da človek ni povsem določen z biološkimi dejavniki in vplivi okolja, ampak ima tudi svobodno voljo, – posamezniku daje upanje, da lahko nadzoruje svojo usodo, – pomembna za razvoj psihologije, saj je poudarila pomen proučevanja doživljanja in duševnih procesov, – pomembno vplivala na razvoj psihološkega svetovanja in psihoterapije, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Pomanjkljivosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mnogi psihologi ji očitajo neznanstvenost; proučevanje je usmerjeno le v subjektivno doživljanje, – proučevanje ne temelji na eksperimentih, ampak na študijah primerov, intervjujih, – usmerjenost predvsem v pozitivne vidike človekove narave, spregleda nasilno plat, uničujoče težnje, – pretiran optimizem s poudarjanjem človekove svobodne volje, – zanemarjanje proučevanja spoznavnih procesov, – očitek, da je bolj filozofija življenja kakor psihološka smer, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 3 prednosti in 2 pomanjkljivosti ali obratno	5
	presoja 2 prednosti in 2 pomanjkljivosti	4
5. raven	presoja 2 prednosti in 1 pomanjkljivosti ali obratno	3
	2 presoji	2
	1 presoja	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2015, str. 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Oprelitev: Nebesedna komunikacija je vsako sporazumevanje, ki ne vključuje besed ali simbolov, ki besede nadomeščajo.</p> <p>Elementi govornice telesa: mimika (obrazni izrazi), stik s pogledom (govorica oči), gibi (kretnje), telesna drža, telesni prostor in bližina, dotik</p>	
2. raven	opredelitev in navedba 4 elementov govornice telesa	4
	opredelitev in navedba 3 elementov govornice telesa	3
1. raven	opredelitev in navedba 2 elementov govornice telesa	2
	opredelitev ali navedba 2 elementov govornice telesa	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Opis izražanja čustev z govornico telesa, npr.:</p> <p>Veselje: ustni koticiki privzdignjeni (mimika), sproščeni gibi, kretnja za »ok«, skakanje v zrak (gibi), dvignjene roke, sproščena drža (drža telesa), objemanje drugih (dotik) ...</p> <p>Jeza: spuščene in skupaj stisnjene obrvi, usta ravna (mimika), podaljšan stik s pogledom (govorica oči), sunkoviti gibi, kretnje zaničevanja (gibi), vdiranje v osebni prostor drugega (telesni prostor) ...</p> <p>Strah: obrvi dvignjene, oči odprte (mimika), drža napeta, umikajoča (drža telesa), zakrivanje ust ali obraza (gibi) ...</p>	
4. raven	opis 2 čustev, za vsako 3 elementi govornice telesa OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti odgovora.	4–5
3. raven	opis 2 čustev, za vsako 2 elementa govornice telesa	3
	opis 2 čustev, za vsako 1 element govornice telesa ali opis 1 čustva z 2 elementoma govornice telesa	2
	opis 1 čustva z 1 elementom govornice telesa	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Pomen nebesedne komunikacije v medosebnem sporazumevanju, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – izražanje osebnostnih značilnosti; izražanje temperamenta: gibi in drža telesa posameznika s pozitivno samopodobo se razlikujejo od govornice telesa nekoga, ki ne zaupa vase; nebesedna komunikacija introvertnega posameznika izraža njegovo zadržanost, previdnost v odnosih ... – dopolnjevanje besedne komunikacije: z nebesedno komunikacijo pogosto poudarimo povedano, npr. strinjanje poudarimo s prikimavanjem, jezo z udarcem po mizi; z nebesedno komunikacijo lahko ponazorimo to, kar želimo sporočiti, npr. tujcu, ki ne zna slovensko, z gibom roke nakažemo, kam mora zaviti ...; – razkrivanje doživljanja; izražanje motivacije, stališč, mišljenja, zdravstvenega stanja, počutja: z nebesedno komunikacijo izražamo svoja stališča, npr. ali se s sogovornikom strinjamo ali ne; drža telesa razkriva motivacijo, npr. z gibi in kretnjami dajo učenci učitelju jasno vedeti, da niso več motivirani za delo ...; – sporočanje odnosa do drugih ljudi; položaj v skupini: nebesedna sporočila »govorijo« o zaupanju in povezanosti z drugimi (npr. fizična bližina, dotiki, nasmehi); iz njih lahko sklepamo, kdo je v nekem odnosu prevladujoč, kdo podrejen, kdo je komu bolj naklonjen ...; – kazalnik laži; verodostojnosti besednega sporočanja: bolj zaupamo govorniku, ko se besedna in nebesedna komunikacija ujemata; če se besedna in nebesedna komunikacija ne ujemata, bolj verjamemo nebesednim sporočilom, saj vemo, da jih je težje nadzirati, – uravnavanje komunikacije: nebesedna komunikacija je pomembna pri začenjanju, ohranjanju in prekinjanju komunikacije, npr. s pogledom pokažemo, da želimo komunicirati; težko se pogovarjamo z nekom, če nas ta ne gleda, se obrača stran, če ne daje nebesednih znakov (ne)strinjanja, (ne)razumevanja itd. – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	2 presoji s pojasnitvama OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti primerov.	4–5
5. raven	2 presoji, 1 pojasnjena	3
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	2
	1 presoja	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2015, str. 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Poimenovanje in opis strategij reševanja problemov:</p> <p>Strategija poskusov in napak (ugibanje): to je najpreprostejši način reševanja problemov. Do cilja poskušamo priti bolj ali manj naključno. Preden nam uspe, se velikokrat zmotimo. Takšno reševanje je značilno za otroke, živali in osebe, ki so čustveno vznemirjene.</p> <p>Postopna analiza: je sistematično reševanje problemov, rešujemo postopno, tako da izbiramo vmesne cilje, ki zmanjšujejo razliko med trenutnim stanjem in ciljem. To je pogost način, pri katerem uporabimo predvidevanje in načrtovanje.</p> <p>Vpogled: vpogled je nenadna povezava informacij v problemski situaciji, pri katerem se nenadno porodi rešitev problema – aha doživetje. Podobne probleme zlahka brez poskušanja rešujemo tudi v prihodnje.</p> <p>OPOMBA: Opis strategije je ustrezen, če omogoča razlikovanje strategije od drugih dveh.</p>	
2. raven	poimenovanje in opis 3 miselnih strategij	4
	poimenovanje 3, opis 2 strategij	3
1. raven	poimenovanje in opis 2 miselnih strategij ali poimenovanje 3, ustrezen opis 1 strategije	2
	poimenovanje in opis 1 miselne strategije ali poimenovanje 3 miselnih strategij	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev strategij reševanja problemov, npr.:</p> <p>Poskusi in napake, npr: na slepo pritiskamo vse možne tipke na tipkovnici, ker se je »računalnik obesil« in se na naše ukaze ne odziva, mi pa smo razburjeni, ker se bojimo, da bomo izgubili pravkar natipkano besedilo ...</p> <p>Postopna analiza, npr: pomislimo, kaj storiti, ko prižgemo namizno luč, a žarnica ne zasveti. Najprej preverimo, ali gorijo druge luči v sobi, in ugotovimo, da ni zmanjkalo elektrike. Potem prinesemo novo žarnico in preverimo, ali zdaj luč gori. Ker ne gori, vemo, da žarnica ni kriva, preverimo v vtičnici, ali je kabel svetilke ustrezno vključen, in ugotovimo, da se je iztaknil. Vtikač pričvrstimo v vtičnico in zdaj žarnica zasveti ...</p> <p>Vpogled, npr.: mladostniki razmišljajo, kako bi predstavili razred na maturantskem plesu. Pogledajo posnetke iz prejšnjih let, iščejo ideje, z nobeno niso preveč zadovoljni ... Med poukom se nekdo nenadoma domisli ...</p> <p>Vpliv izkušenj: običajno hitreje in učinkoviteje rešujemo probleme, ki smo jih vajeni reševati, saj npr. hitreje rešimo problem namizne svetilke, ki ne sveti, če iz izkušenj vemo, da je vedno dobro preveriti napeljavo. Včasih pa preveč izkušenj pripelje do fiksacije mišljenja – takrat npr. zaradi navajenosti zabijanja žebeljev s kladivom ne pomislimo, da lahko delo enako uspešno opravimo s kamnom, kleščami, sekirico za tolčenje mesa ...</p>	
4. raven	ponazorjene 3 strategije, razložen vpliv izkušenj OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritev strategij in razlage vpliva izkušenj. Če so razlage vpliva izkušenj splošne, npr. izkušnje omogočajo hitrejše reševanje problemov, se odgovor oceni s 4 točkami.	4–5

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
3. raven	ponazorjene 3 strategije ali ponazorjeni 2 strategiji in razložen vpliv izkušenj	3
	ponazorjeni 2 strategiji ali ponazorjena 1 strategija in razložen vpliv izkušenj	2
	ponazorjena 1 strategija ali razložen vpliv izkušenj	1
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja dejavnikov, ki še lahko vplivajo na uspešno reševanje problemske situacije, s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Motivacija: če smo za reševanje problema bolj motivirani, se mu bomo bolj posvetili, dlje časa vztrajali pri reševanju in ga bolj verjetno rešili. – Sposobnosti: če smo bolj sposobni, bomo hitreje našli rešitev problema. Če so sposobnosti na nekem področju nižje, problem težje rešimo. – Čustva: če je nekdo zelo čustveno vznemirjen, to ovira njegovo uspešnost reševanja miselnih problemov. – Predznanje: če ima oseba dobro teoretično predznanje, hitreje uvidi rešitev problema. – Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 3 dejavnikov s pojasnitvami	5
	presoja 3 dejavnikov, 2 pojasnjena	4
5. raven	presoja 2 dejavnikov s pojasnitvama	3
	presoja 2 dejavnikov, 1 pojasnjen	2
	presoja 1 dejavnika s pojasnitvijo ali presoja 2 dejavnikov	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2015, str. 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Opredelitve področij osebnostne strukture:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Temperament: področje osebnostne strukture, ki zajema značilnosti čustvovanja in način vedenja. – Značaj: področje osebnostne strukture, ki zajema celoto motivacijskih, voljnih in etično-moralnih značilnosti; sklop osebnostnih lastnosti, ki določajo, kako se človek odloča in ravna v okoliščinah, ki so povezane z vrednotami nekega okolja. – Sposobnosti: lastnosti, ki bistveno vplivajo na uspešnost pri reševanju različnih nalog in problemov; zmožnost (potencial) za dosežke. – Telesne značilnosti: zajemajo značilnosti posameznih telesnih delov, višino, telesno težo. 	
2. raven	4 opredelitve	4
	3 opredelitve	3
1. raven	2 opredelitvi	2
	1 opredelitev	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritve posameznih področij osebnostne strukture z lastnostmi:</p> <p>Temperament: živahnost, umirjenost, ekstravertnost, hladnokrvnost ...</p> <p>Značaj: vestnost, redoljubnost, poštenost, iskrenost ...</p> <p>Sposobnosti: moč, hitrost gibov (telesne), inteligentnost, ustvarjalnost (duševne) ...</p> <p>Telesne značilnosti: telesna višina, telesna teža, barva oči, las ...</p> <p>Ponazoritve navedenih lastnosti z opisom prijatelja, npr.:</p> <p>Peter je telesno močan fant, s širokimi rameni in skodranimi lasmi ... Zanj je značilno, da se v pogovoru rad razživi in burno pripoveduje o dogodkih ... Hitro teče na kratke razdalje, v šoli pa nas velikokrat preseneti z izvirno idejo ... Je precej skromen, saj o svojih športnih uspehih ne govori veliko, še nikoli ni izneveril mojega zaupanja ...</p>	
4. raven	ponazoritve posameznih področij osebnostne strukture s po 2 lastnostma, ponazoritve navedenih lastnosti z opisom prijatelja	4–5
	OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točke je odvisna od kakovosti opisov. Za oceno 4 ali 5 točk mora opis prijatelja vsebovati ponazoritve dveh lastnosti za vsako področje osebnostne strukture.	
3. raven	ponazoritve 3 področij osebnostne strukture s po 2 lastnostma, opis prijatelja za 3 področja	3
	ponazoritve 2 področij osebnostne strukture s po 2 lastnostma, opis prijatelja za 2 področji	2
	ponazoritve 2 področij osebnostne strukture s po 1 lastnostjo, opis prijatelja za 2 področji	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje odvisnosti področij osebnostne strukture od dednosti in okolja: Najbolj so pod vplivom dednosti telesne značilnosti, vplivi dednosti so pomembni tudi pri sposobnostih in lastnostih temperamenta. Pri značajskih lastnostih je vloga dednih vplivov manjša in večja vloga okoljskih dejavnikov.</p> <p>Izbira raziskave za preverjanje vpliva dednosti in okolja: raziskave posvojenih otrok; raziskave dvojčkov: primerjava enojajčnih z dvojajčnimi dvojčki istega spola; enojajčnih dvojčkov (ED), ki odraščajo ločeno.</p> <p>Utemeljitev za izbrani tip raziskave:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Raziskave posvojenih otrok: ker delijo z biološkimi starši gene, s posvojitelji pa družinsko okolje ... – Raziskave ED, ki odraščajo ločeno: dvojčki imajo 100-odstotno skupno gensko zasnovu in različno okolje ... – Raziskave ED in DD: ED so si v povprečju dvakrat bolj gensko podobni kakor DD, zato sklepamo, da so značilnosti, po katerih so si ED bolj podobni kakor DD, pod večjim vplivom dednosti ... 	
6. raven	<p>presoja odvisnosti od dednosti in okolja za vsa 4 področja, izbrana raziskava, utemeljitev zanjo</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točke je odvisna od kakovosti odgovorov.</p>	4–5
5. raven	presoja odvisnosti od dednosti in okolja za 3 področja, izbrana raziskava	3
	pojasnitve odvisnosti od dednosti in okolja za 2 področji, izbrana raziskava ali presoja odvisnosti od dednosti in okolja za 3 področja	2
	presoje odvisnosti od dednosti in okolja za 2 področji ali izbrana raziskava	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2015, str. 9.